

О. А. ВІВДЮК,
*Міжнародний економіко-гуманітарний університет
ім. академіка С. Дем'янчука*

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Анотація

Стаття присвячена проблемам функціонування ринку праці в Україні, а також можливим напрямкам їх вирішення.

Аннотация

Статья посвящена проблемам функционирования рынка труда в Украине, а также возможным путям их решения.

Annotation

The article is dedicated to the problems of labour market in Ukraine and possible ways of their solution.

Вихід України з економічної кризи, економічна стабілізація створюють передумови та можливості для вирішення фундаментальних завдань соціального розвитку, серед яких ключовим елементом є досягнення продуктивної зайнятості та сприятливої кон'юнктури ринку праці.

Актуальність проблем безробіття та зайнятості населення пояснюється трансформаційними процесами в нашій державі, які все ще тривають та здійснюють великий вплив на сферу економіки. Зростання зайнятості є одним з важливих факторів економічного зростання, тому питання безробіття сьогодні є досить важливими [1,2]. Кожному з армії безробітних необхідно виплачувати допомогу по безробіттю, на що витрачаються кошти, які б могли бути використаними для інших цілей і яких не вистачає у державному бюджеті. Отже, нагальним завданням державного регулювання ринку праці в Україні є вирішення проблеми безробіття громадян.

Ринок праці - найбільш складний та динамічний елемент ринкової економіки. Тут не тільки переплітаються інтереси працівників та роботодавців, але і віддзеркалюються всі соціально-економічні, політичні, демографічні й інші процеси, що відбуваються у суспільстві.

Формування ринку праці в Україні відображає загальносвітові тенденції, але має і свої особливості, які ускладнюють процес його нормального функціонування. Соціальна напруженість в суспільстві залишається нині дуже високою, що зумовлене станом гострої економічної та соціально-політичної кризи. Попри всі переваги ринкових відносин сьогодні не вирішується багато соціальних питань. В таких умовах на ринку праці відбувається перерозподіл робочої сили, зрушення у його структурі та територіально-галузевої структурі зайнятості. Проблема зайнятості стала однією зі складових національної безпеки та

особливо гостро постає у регіонах із зруйнованими промисловістю та сільським господарством. Функціонування ринку праці відбувається в умовах недосконалої конкуренції, оскільки на ньому пропонується робоча сила різної якості, тобто існує неоднорідність пропозиції послуг праці.

Специфіка суспільних відносин зумовила функціонування ринку праці України сьогодні за принципами, що сформувалися на ґрунті соціально-економічного режиму регіонального відтворення робочої сили, інтенсивності територіального руху робочої сили, співвідношення чисельності зареєстрованих безробітних і кількості вільних місць вакантних посад.

При вивченні українського ринку праці слід акцентувати увагу на таких проблемних моментах:

- а) дисбаланс між попитом на робочу силу та її пропозицією;
- б) дефіцит кадрів робочих професій;
- в) низькі якісні характеристики вакансій;
- г) неукомплектованість вільних робочих місць.

На жаль, в Україні не створено єдиної системи прогнозування попиту на ринку праці, внаслідок чого спостерігається професійно-кваліфікаційний дисбаланс. Так, триває тенденція випереджального збільшення масштабів підготовки вищими навчальними закладами економістів та юристів. Водночас існує необхідність забезпечення економіки висококваліфікованими фахівцями з інженерних спеціальностей.

Тому серед основних заходів регулювання ринку праці є завдання розробити довгостроковий прогноз потреби економіки країни в робочій силі за професійно-кваліфікаційними групами. Державне замовлення на підготовку робочої сили потрібно формувати, спираючись на результати прогнозу потреби економіки країни в робочій силі певних професій, а також на тендерних засадах розміщувати замовлення у вищих та середніх навчальних закладах. Серед заходів державного втручання у цьому аспекті на особливу увагу заслуговує розробка єдиних стандартів якості на ринку освітніх послуг з метою підвищення якості освіти [4; 8].

Ринок праці в Україні не здатний забезпечити рівні можливості доступу до робочих місць. Конкурувати на ринку праці здатне лише працездатне населення. Непрацездатні громадяни, молодь без трудового досвіду, жінки потребують функціонування ефективної системи соціального захисту. Однією з негативних тенденцій на ринку праці стало формування значного рівня вимушеної неповної зайнятості [5; 23].

Хоча загалом в останні роки проявляються деякі позитивні тенденції щодо скорочення обсягів і рівня безробіття за групами населення, що пов'язано з початком стабілізації та економічного зростання. Але водночас спостерігається напруженість на ринках праці західних регіонів держави. За загального зниження офіційно зареєстрованого безробіття в Україні зростають обсяги сільсько-

го безробіття.

Наявність зазначених вище об'єктивних обставин і суб'єктивних чинників спонукає українських громадян пропонувати свою робочу силу на світовому ринку праці і поповнювати ряди трудових мігрантів.

Отже, сучасний стан ринку праці в Україні характеризується такими ключовими проблемами:

- низький рівень реформування трудової сфери, що призводить до неефективної зайнятості, проявляється у концентрації робочої сили на збиткових підприємствах, низька ефективність праці та рівень її оплати, зниження частки працюючих у високотехнологічних, наукоємних видах діяльності, відсутність зв'язку між трудовим вкладом та доходами працівників;

- втрата навичок кваліфікованих і висококваліфікованих кадрів внаслідок закриття підприємств, перехід фахівців і спеціалістів у сферу неформальної зайнятості, тіньової економіки, міграція за кордон;

- погіршення якості існуючих робочих місць та недостатнє введення в дію нових робочих місць, що збільшує обсяги та рівень безробіття, знижує продуктивність праці і конкурентоспроможність виробництва;

- невідповідність між попитом та пропозицією робочої сили, недостатня державна підтримка підприємництва та малого бізнесу та обсяги інвестицій у сферу виробництва;

- недоліки процесів реформування системи державного професійного навчання і освіти, а також системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації, слабка зацікавленість у підвищенні кваліфікації працівників;

- складна ситуація щодо працевлаштування молоді, жінок, інвалідів, колишніх військовослужбовців тощо, селективний підхід при вирішенні питань найму на роботу залежно від статі, віку, стану здоров'я, недоліки системи дотримання трудового законодавства щодо режиму і охорони праці;

- наявність депресивних регіональних ринків праці з вищим за середній рівнем безробіття, недостатнє державне регулювання процесів зайнятості та безробіття на ринку праці, відсутність прогнозування їх розвитку.

Роботу з вирішення цих проблем рекомендується вести за наступними напрямками;

- поліпшення перспектив зайнятості населення шляхом збільшення інвестицій у професійну підготовку, здійснення програм безперервного навчання упродовж життя, забезпечення доступу до перепідготовки кожного;

- сприяння більш інтенсивному впливу на економічне зростання регіону, використовуючи гнучку організацію праці, що відповідає потребам виробництва і прийнятну для працівників політику оплати праці, яка сприяла б вкладенню інвестицій у створення нових робочих місць (зростання заробітної плати не має перевищувати зростання продуктивності праці), створення робочих місць на місцевому рівні;

- зниження непрямих витрат, що пов'язані з некваліфікованою працею;
- здійснення більш ефективної політики на ринку праці, що стосується державної служби зайнятості [3; 18];
- застосування заходів із запобігання безробіття серед окремих соціальних груп, наприклад, молоді (шляхом надання робочих місць або можливості отримання професійної освіти).

Здійснення цих завдань потребує зниження навантаження на держбюджет та раціонального використання коштів, що виділяються на вирішення проблем зайнятості

Література:

1. Закон України «Про зайнятість населення» від 01.03.1991 р. № 803-XII.
2. Закон України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття» від 02.03.2000 р. № 1533-III.
3. Гоечишкін В. Удосконалення державного управління зайнятістю населення // *Україна: аспекти праці*. - 2003. - № 7. - с. 17-19.
4. Денисенко М. П., Гулик Л. С. Державне регулювання ринку праці в Україні: досвід та практика // *Економіка та держава*. - 2005. - № 1. - с. 8-10.
5. Особенности безработицы в Украине: [По данным Госкомстата Украины] // *Діловий вісник*. - 2006. - № 4, - с. 23.